Kökeni Termal Kaynaklara Dayanan Bir Yerleşme: Sivas-SICAK ÇERMİK

Yrd. Doç. Dr. İhsan BULUT*

GİRİŞ:

Hatırlanacağı üzere sıcak kaynaklar ya da diğer adıyla *termal kaynaklar,* değişik bilimlerin araştırma konuları arasında yer alırlar. Örneğin jeolog, jeofizikçi ve hidrojeolog gibi bilim adamları, bu önemli doğal kaynağın, daha çok oluşum esasları üzerinde dururlar. Bazı bilimler ise söz konusu kaynağın, ekonomik yönüyle ilgilenirler. Turizm işletmecilerini *kaplıca turizmi,* ziraat ilmi uzmanlarının *seracılık* ve kent plancılarının bu kaynakla *konutların ısıtılması* yararları üzerinde çaba harcamaları, giderek termal kaynaklara büyük önem kazandırmaktadır. Ayrıca *fizyoterapi kürleri,* termal kaynakların, zamanla birer tıbbî önem kazanmasını da sağlamıştır.

Ancak, biz araştırmamızda konuyu, az önce değinilen boyutlarda ele almadığımız gibi, öncelikle amacımız sahanın termal turistik önemini analiz etmek de değildir. Çalışmamızın amacı, *termal kaynak yörelerinde zamanla yerleşmeler oluşabileceğine* ve bunların birer *sağlık merkezi* durumuna gelebileceğine dikkatleri çekmektir. Gerçi ülkemizde, adını termal kaynaklardan alan ve bugün çok iyi tanınan, bir çok yerleşme vardır. Hatta bunlardan, kent statüsü kazanan yerleşmeler de vardır. Örneğin Erzurum-Ilıca (1990'da 12638 nüfus), Kızılcahamam (1990'da 12856 nüfus) ve Diyarbakır-Çermik (1990'da 16531 nüfus) kentleri gibi. Ancak yurdumuzda, tanıtma henüz detaylı coğrafî etütlere konu olmadığı halde termal kaynakların değer kazanması suretiyle, fakat henüz iyi tanınmayan, bir hayli sayıda *kaplıca yerleşmesi* bulunmaktadır. Önemli gelişmeler kaydetmiş olmakla birlikte, bunlardan az tanınanlarından biri de, Sivas-Sıcak Çermik yerleşmesi olup, araştırmamızda söz konusu yerleşme tanıtılmaya çalışılmıştır. Hiç şüphesiz ki Sıcak Çermik, bu makale çerçevesinde sadece *yerleşme yeri* olarak değil, termal turistik fonksiyonları yönünden de analiz edilmiştir. Çünkü, Türkiye sağlık turizmi kaynaklarının başlıcalarından biri, termal kaynaklardır. Bu turistik kaynakla ilgili turistik aktivite ve onun oluşturduğu turizm hareketi *termal turizm* teriminden ziyade, *kaplıca turizmi* diye tanımlanır.

* Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

CamScanner ile tarandı

Bu kaynaklardan, değişik şekillerde yararlanılır. Örneğin, birleşmelerinde oranların üstünde eriyik bulunan ve soğuk olan şifalı sulardan *içme kürleri,* sıcak olanlardan ise *banyo ve çamur banyosu kürleri* yoluyla Eskiçağ'dan beri yararlanıldığına ilişkin görüşler vardır. Türkiye, sıcak ve soğuk şifalı su kaynakları açısından da potansiyeli yüksek bir ülkedir. Bunda esas rolü, volkanik ve tektonik arazilerin ülkede geniş alanlar kaplaması oynamıştır. Bu nedenle de, yurdumuzun her coğrafî bölgesi ve hatta bütün coğrafî bölümlerinde sıcak ve soğuk şifalı su kaynaklarına rastlanır.[1] Bir tahmine göre bu tür kaynaklar, 2500'ü bulur.[2]

Sivas yöresi, kaplıcalar bakımından zengin bir ilimizdir. Nitekim bunlardan Balıklı, Yılanlı Çermik(Kangal), Soğuk ve Sıcak Çermik(Merkez), Alaman Çermiği(Şarkışla), Ortaçubuk Kaplıcası(Şarkışla), Akçaağıl Çermiği(Suşehri), Ilıca Çermiği(Yıldızeli) gibi adlarla anılanların turistik değerleri, aynı zamanda da tedavi edici özellikleriyle, yurtiçinde ve dışında kısmen tanınmaktadır.[3]

Az önce de ifade edildiği üzere çalışmamızın esas amacı özellikle bir sıcak su kaynağının yerleşmeye olan etkisini ortaya çıkarmakdır. Başka ifadeyle termal kaymaların, *Sivas-Sıcak Çermik* yerleşmesinin oluşmasına etkisini açıklamaktır. Çalışma, daha çok 1995-1996 devresinde yaz sezonlarında zaman zaman yöreye uğrayıp konaklamak suretiyle yaptığımız gözlem ve mülâkat derlenen verilerin sonuçlarına dayandırılmıştır:

1. Lokasyon Özellikleri

Sıcak Çermik yerleşmesi, Sivas kent merkezine göre yaklaşık 31.km. doğuda yer almaktadır. Sivas-Yozgat-Ankara Karayolunun(D-200) 2 km. kadar güneyinde bulunan kaplıcalar yöresine 2 km.lik bir asfalt yolla ulaşılmaktadır(Şekil 1, Fotoğraf 1). Yıldızeli'ne hemen hemen 19 km. mesafede bulunan bu yöre önemli sıcak kaynaklara ve kaplıca kültürüne sahiptir. Tesisler yöresi, Yıldızeli'ne bağlı *Kalın Köyü* sınırları dahilinde kalmaktadır. Söz konusu köy, Yıldızeli ilçesi Direkli beldesine bağlıdır. Köy, diğer yerleşmelerin aksine, sürekli nüfus artışı göstermektedir. Nitekim 1975'te 1261 nüfusu, 1990'da 1432'ye yükselmiştir. Ortalama köy nüfus büyüklüğünün 302 kadar olduğu ilde bu nüfusuyla yerleşme, en önemli yerleşmeler arasındadır. Bunda, kuşkusuz kaplıca tesislerinin de etkisi vardır. Başka bir ifade ile Kalın köyü, Sivas ilinin, 1990'da nüfusu 1250-1500 arasında olan dokuz köy yerleşmesinden biridir.

Kaplıcalar, yakınında bulunan karayolu ve büyük bir kent merkezinin rekresyon merkezlerinden biri olması gibi özellikleriyle, oldukça elverişli bir konuma sahiptir. Ulaşım açısından, hemen hemen hiç bir güçlükle karşılaşılmaz. Sivas ile birlikte önemli komşu yerleşme üniteleri de, oldukça kısa mesafede ve çabuk ulaşılabilme kolaylıklarına sahiptir(Tablo 1). Ayrıca, demiryolu ulaşımı açısından da yöre büyük bir avantaja sahiptir. Demiryolu ulaşımını tercih edecek ziyaretçiler için, Sivas önemli bir varış noktasıdır. Kaplıcalara ulaşmak için batıdan gelecek ziyaretçilere en uygun istasyon, kaplıcaların 6 km. kadar güneyinde ki, **Kalın İstasyonu**'dur. Kuzeyden gelecek ziyaretçiler için de, **Habeş Çiftliği** istasyonu çok uygundur (Şekil 1). Söz konusu demiryolu hatları kaplıcaların güneyinde birleşerek doğuya devam eder.

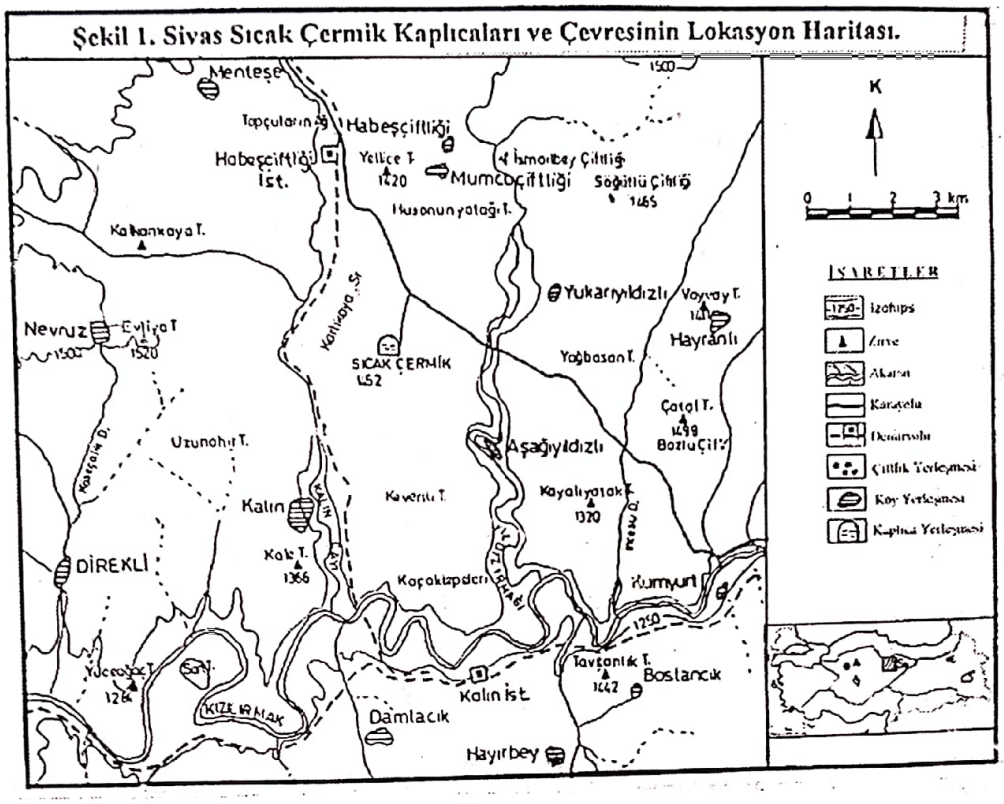
---

[1] DOĞANAY, H. 1989, **Erzurumun Termal Turistik Potansiyeli,** Turizm Yıllığı, 1988-1989, Ankara, s.157-158.

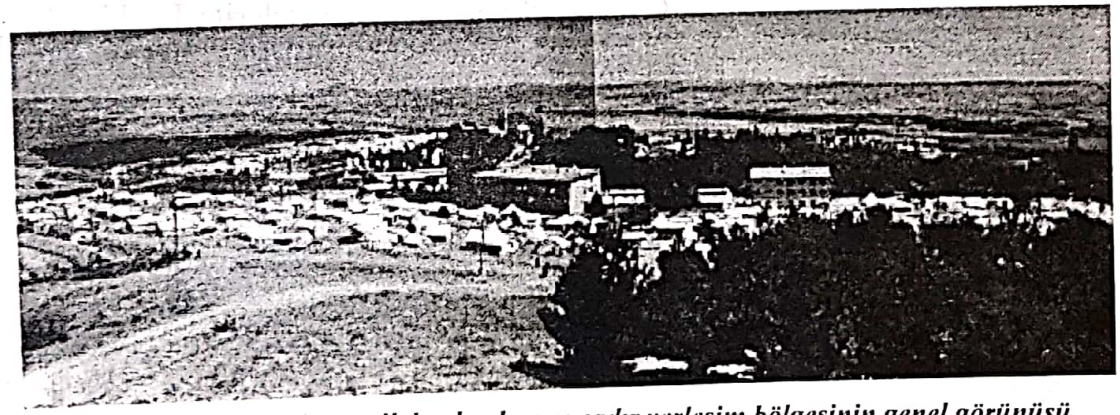
[2] ÜLKER, İ., 1986, **Sağlık Turizmi ve Kaplıca Sularımızın Değerlendirilmesi,** Turizm Yıllığı 1986, Ankara, s.205.

[3] YASAK, İ., 1992, **Sivas İli,** Seyran Yayınları Araştırma İnceleme Serisi No.1 Sivas, s.63-64.

CamScanner ile tarandı

Şekil 1. Sivas Sıcak Çermik Kaplıcaları ve Çevresinin Lokasyon Haritası.

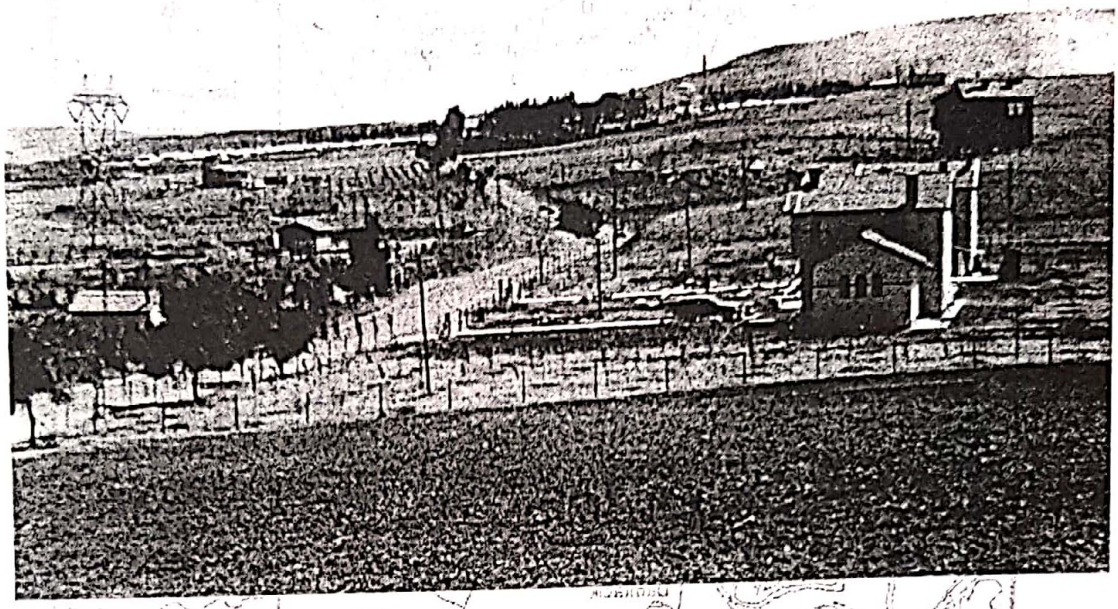

Fotoğraf 1. Sivas sıcak çermik kaplıcaları ve çadır yerleşim bölgesinin genel görünüşü. Fotoğrafın sağ üst köşesinde Yıldız ırmağı vadisi boyunca yeşillendirilmiş alanlar görülmektedir.

Kaplıcalar kuzey-güney yönünde uzanan Yıldız Çayı vadisinin doğuya bakan hafif eğimli yamaç yüzeyinde yer alırlar. Çevresine göre nisbeten yeşil, batısından ve güneybatısından travertenlerin yer aldığı sırtlar ile sınırlanan kaplıca tesisleri doğudan sazlık (eski göl) alanı ile çevrilidir.

Sivas-Ankara karayolu ile kaplıcalar arasındaki 2 km.lik karayolunun çevresi, kaplıcaların yöreye kazandırdığı önemden dolayı, villa tipi konutların giderek arttığı, bir *ikinci evler yerleşme sahası* durumuna gelmektedir. Ayrıca çevrede, zamanla terkedilmiş olan bağlar ile meyve bahçelerinin yeniden kurulup genişlemesi, sahanın öneminin giderek arttığını göstermektedir(Fotoğraf 2).

CamScanner ile tarandı

Fotoğraf 2. Sıcak Çermiğin artan önemi çevrede önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Villa tipli konutlar, meyve bahçeleri ve üzüm bağları gibi.

Tablo 1-Kaplıcaların Bazı Önemli Yerleşme Merkezlerine Uzaklığı

Yerleşmeler	Uzaklığı (km.)	Nüfusu (1990)
Sivas	31	221.512
Yıldızeli	17	15.249
Sorgun	162	31.700
Yozgat	195	43.686
Tokat	176	73.008
Ankara	406	2.757.000
Samsun	321	275.480
Malatya	287	237.431
Erzincan	270	82.616

Kaynak: Karayolları 1995 Yol Haritası ve D.İ.E. Genel Nüfus Sayımı-1990' dan.

Doğal Çevre Özellikleri

Araştırma alanı, daha çok metamorfik kayaçlardan oluşan Akdağlar'ın doğuya doğru alçaldığı bir yüzeyde bulunmaktadır. Bu nedenle sahada temel arazi, daha çok bu formasyonlardan oluşur. Paleozoyik yaşlı şistlerle başlayan en eski bu kütleleri, kuvarsit ve mermerlerinin örttüğü temel yapının Alt Eosen yaşlı Pazarcık volkanitleriyle örtüldüğüne değinilmektedir. Bu formasyonun yaşının Üst Kretase sonu-Tersiyer başı (Alt Eosen) olduğu belirtilmektedir.[4] Bu formasyonu da daha genç yaşlı tortul kayaçlar örtmektedir. Kumtaşı, çakıltaşı, marn ve kiltaşı gibi...

[4] ERGİN, Ç., 1992, **Sıcak Çermik (Sivas-Yıldızeli) Yöresinin Jeolojisi ve Jeotermal Enerji Olanakları**, Cumhuriyet Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü Jeoloji Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Sivas, s.12-26.

CamScanner ile tarandı

Yöredeki kaynakların volkanizma ile ilgili olduğu kadar, tektonik hatlarla da yakından ilgili olduğu sanılmaktadır. Fayların yönleri (doğrultuları) genel olarak kuzey-güney, kıvrım eksenlerinin ise genellikle kuzeydoğu-güneybatı yönlü sıkıştırmaların etkisi ile geliştiği kabul edilmektedir. Yeryüzü şekiller ise, jeolojik yapı ve tektonik özellikler ile şekillendirici dış güçler tarafından oluşturulmuştur. Ancak, yapıya bağlılık, ilk bakışta dikkati çeker. Nitekim, metamorfiklerin yayılış sahalarında sarp yamaç ve keskin sırtlar, yaşlı formasyon bölgelerde basık, silik ve kubbemsi şekiller, Tersiyer çökelleri üzerinde ise düz alanlar gelişmiştir.

Bölge genelinde farklı olarak, kaplıcalar bölgesinde nispeten yeknesak bir topografya getirmiştir. Topografyanın uyumu, yer yer yükseltiler 1500-1850 m. arasında değişen tepelerle bozulmaktadır. Kızılırmak'a yukarı çığırında karışan tali akarsular da, topografyayı şekillendiren en önemli unsurlardır.

Sahada Çoraktepe (1410 m), Büyükyanık, Armuttepe (1509 m.), Tepesidelik Tepe (1512 m.), İtdağı (1778 m.) önemli yükseltileri oluşturur. Çermikler yakın çevresinin en önemli akarsuları, Kızılırmak'a karışan Yıldız Irmağı ve İncesu Deresi ile Kalın Çayı'dır.

Sıcak Çermik yöresinde işletilmekte olan termal kaynaklar, nispeten düşük sıcaklıkta(28-35 ° C) olup, kalsiyum, mağnezyum, sodyum ve hidrokarbonlu sular grubuna girerler. Kireç oranı yüksek olduğundan, bunlar, tortu biriktirme süreci yüksek sulardır. Zaten yöredeki traverten oluşumları da bu sürecin eseridir.

Sivas meteoroloji istasyonu ölçümlerine göre yörede yıllık sıcaklık ortalamasının 8.8 °C ve yağış ortalamasının da 428.8 mm. olduğu tesbit edilmiştir.

Çermik yöresi, toprak bakımından fazla çeşitlilik göstermez. Daha çok yarı kurak İç Anadolu Bölgesi iklim şartlarında oluşmuş kahverengi topraklar yaygındır. Ayrıca dere yataklarında dar sahalı olarak alüvyal topraklar da gelişmiştir. Kaplıca kaynaklarına yakın alanlarda travertenlerle kontakt teşkil eden kesimlerde kükürtlü suların tortulları üzerinde, yer yer sarımsı topraklar da oluşmuştur. Bu alanlar sürüme uygun olup, daha çok tahıl tarımı alanları olarak değerlendirilmektedir.

Doğal bitki örtüsü de, karasal iklimin etkisiyle gelişen türlerden oluşmaktadır. İlkbaharda kar örtüsünün erimesiyle çevre dağlar, tepeler ve plato yüzeyleri, gelişen dağ çayırları ve dolayısıyla da, hayvancılık faaliyet alanları durumuna gelirler. Bunlar, temmuz başlarında, özellikle ağustos ayı içinde sıcaklıkların artmasıyla birlikte, kuruyan ve sararan otsu step türleridir. Ancak, sığır kuyruğu (Verbascum), geven (Astragalus), kekik (Tymus) ve yavşan (Artemisia) ile sütleğen (Euphorbia) gibi türler uzun süre yeşil kalır. Yörede iyi korunmuş ortamlarda veya sonradan oluşturulan sahalarda, yer yer karaçam ve sarıçam ile meşe, ardıç gibi ağaç türlerine de rastlanılmaktadır. Ayrıca su boylarında meyve bahçeleri, kavaklık ve söğütlük alanlar önemli yeşil kuşakları oluştururlar.

Kaplıcaların Başlıca Özellikleri :

Sivas ilimiz kaplıca kültürünün oldukça uzun bir geçmişi vardır. Örneğin, inceleme alanımızdaki Tepe Çermik kaynağının, 200 yıllık bir geçmişten beri kullanıldığı ve bundan yararlanıldığına ilişkin görüşler vardır. Gerçekten de, 1325 tarihli Sivas Vilâyet Salnamesi'nde, Sıcak Çermik ve Soğuk Çermik kaynakları da söz konusu edilmektedir. Salnamede bunların; kimyasal tahlili, tedavi edici özelliklerinin ortaya konulmadığı, çevre düzenlemesinin yapılmadığı, denetime alınmadığı, sahanın doğal göl halinde bulunduğu; ancak cilt hastalıklarına iyi gelmesi nedeniyle, her yıl yaz mevsiminde Sivas halkının şifa bulmak ve gezinti maksadıyla, bir süre bu çermikte

CamScanner ile tarandı

kaldıkları ifade edilmektedir. Soğuk Çermiğin ise sinir hastalıklarına iyi geldiği belirtilmektedir.

Aynı kaynakta, sıcak çermiğin bugünkü gibi ulaşıma elverişli bir konumda bulunduğu; yaz boyunca, bir kaç yüz aileye mesire yeri olduğu; ancak, düzenli ve sıhhı tesisler mevcut olmamasından dolayı da, faydadan çok zarara yol açan nitelikte olduğu ifade edilmektedir. Böyle olmakla birlikte aynı kaynaktan; zamanın padişahına vilayet makamınca bilgi verildiği, halkın yararlanması ve eğlenmesi karşılığı yöreden elde edilecek gelirin, sanayi mektebi ile Gureba(garipler) hastanesine gelir temin edecek şekilde tanzimine karar verildiğini de öğreniyoruz. Bu açıklamalar göstermektedir ki, günümüzden 90 ila 100 yıl kadar önce, söz konusu iki şifalı su kaynağı yararlanmaya açılmıştı.

Fen memurları ile bazı mahallî vakıf erbabından özel bir heyet oluşturularak sıcak ve soğuk çermiğin ilgili incelemeleri sonucunda, Sıcak Çermiğin mevkisinin imara daha müsait ve bilhassa içecek ve kullanılacak suyu bulunmadığı için suyun muhafazalı bir mecra ile 130 m. kadar doğuda Bağdat Yolu üzerinde Yıldız Köprüsü civarına kadar taşınılarak kadın ve erkeklere ait iki kısımdan oluşan ve etrafında banyo yerleri ve ortasında birer büyük havuz bulunan genel bir büyük hamam ile o zaman örnek olmak üzere ve ilerde lüzum görüldükçe arttırılmak üzere ilave tesisler öngörülmüştür. Bu kapsamda iki oda, bir salon, bir mutfak ve bir hususi banyoyu içeren 10 kadar ev ve yakın çevresinde veya bitişik odalarla bir kahvehane ve diğer ayrıntılı ihtiyaçları karşılayacak büyük bir han ve birer de bakkal ve kebapçı dükkanları ve ekmekçi fırını inşası ve gelenlerin eğlencesi için erkek ve kadınlara mahsus iki bahçenin de düzenlenmesi uygun görülmüştür.[5]

Bu konuda alınan kararların uygulanması maksadıyla takip eden baharda inşaatına başlanılabilmesi için keşif bedeli 1900 lira kıymet biçilerek, Bank-ı Osmaniye 600 lira nakit temin edilerek, sanayi mektebi ve Gureba hastanesi namına yatırılmıştır.

Yukarıda bahsedilen vesikadaki bilgiler de gösteriyor ki, Sivas yöresi kaplıcalarının keşfi, tanzimi ve yararlanımının oldukça eskilere dayandığı ve yine devlet desteği ile halkın istifadesine sunulduğu, bir vakıf gibi işletildiği anlaşılmaktadır. Ancak, 100 yıl öncesinden tesisleri planlanan ve turizme açılan böyle bir ortamın daha muhteşem bir turistik merkez, kapsamlı bir tedavi merkezi haline gelmesi gerekirdi.

Dolayısıyla, bugünkü kaplıca kültürünün geçmişe uygun şekilde günümüzde de sürdürüldüğü, gelişen teknik ve ulaşım imkanlarıyla nisbeten geliştiği ve etki sahasının genişlediğini söylemek mümkündür. Ayrıca, kaplıca yöresinin rekreasyon özelliğinin de çok önceden tespiti, buralarda tesisler ön görülmesi ve bu kaplıcalardaki yerleşme şeklinin 100 yıldan fazla yaşatılan bir geleneğin sürdürülerek korunması, oldukça ilgi çekici bir özelliğidir. Biraz daha farklı olarak, evvelde Sivas nüfusuna hizmet veren kaplıcalar ve yazlık çadır yerleşmeleri, günümüzde il dışından gelen nüfusa da hizmet vermektedir. Ayrıca başlangıçta cilt hastalıkları ve romatizmal rahatsızlıklara iyi geldiği kanaati ile ziyaret edilen çermiklere, günümüzde tahlil sonuçlarına göre kanıtlanmış iyileştirici özellikleri bilinerek, nisbeten tercihen gelinmektedir.

Gerçekten de 19.7.1981'de yapılan tahlil sonuçlarına göre; çermik suları sodyum klorürlü, bikarbonatlı ve kalsiyum sülfatlı sular grubundandır(Tablo 2). Mide ve barsak motalitesini artırıcı, idrarı arttırıcı, safra kesesini kısmen boşaltıcı etkisi olduğu ve ye-

[5] Sivas Vilayeti **a.g.e.**, s. 179-180-181

CamScanner ile tarandı

rinde içilebileceği saptanmıştır.[6] Romatizmalar, nevrit, polinevrit, kırık ve çıkık sekelleri ile kadın hastalıklarında banyo olarak kullanılabileceği belirlenmiştir.

Kaplıca yerleşiminin, çevre yerleşim birimlerinden nisbeten uzak bir konumda olması ve bugünkü görüntüsü ile, ilerde kaydedeceği gelişmeler de düşünülerek *bir kaplıca şehri sınıflamasına dahil edilmesi* gerektiği, şeklinde görüşlere rastlanılmaktadır.[7] Aynı araştırıcıya göre 260 lt/sn.lik debisiyle kaplıcanın günlük banyo kapasitesinin 63 960 kişi (350 litre/kişi/gün) olduğu hesaplanmıştır.[8]

Tablo 2- Sıcak Çermik Sularının Fiziksel-Kimyasal Özellikleri

Fiziksel Özellikler		**Kimyasal Özellikler (mg/lt)**		
Renk	*Renksiz*	*Katyon*	*mg/(F)*	*Milival/lt.*
Koku	Yok	Sodyum İyonu (Na+)	255.828	11.066
PH	6.67	Kalsiyum İyonu (Ca+)	216.432	10.800
Karbondioksit	Yok	Magnezyum İyonu (Mg++)	63.211	5.200
Amonyak	Yok	Demir Alim.İy.(Fe AI)	5.015	0.186
Nitrit	Yok	Ayonlar	5.410	27.219
Tortu	Yok	Sülfat İyonu (SO4)	241.400	0.115
İletkenlik (mm hos)	2497	Hidrokarbonat(HCO3)	1.238.300	20.300
		Metasilikat Asidi (H2 Si03)	28.600	-
		Nitrat (NO3)	0.379	0.006
		TOPLAM	2.052.625	27.219

Kaynak: 19.7.1991 tarihli S.S.Y.B.Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Bakanlığı Çevre Sağlığı Müdürlüğü, Ankara, 14-4/1613 sayılı kimyager Handan DEMİRCİ ve Kimya Mühendisi Nermin ÖZER tarafından yapılan analiz sonuçlarıyla ilgili raporu.

Kaplıca Yerleşmesi

Yerleşme terminolojisinde nispeten yeni bir terim olarak rastlanan bu kavram, kuruluşu, gelişimi, fonksiyon kazanımı, nüfus ve ekonomik faaliyetleri, kaplıca kaynakları-tesislerine bağlı olan yerleşmeleri ifade için kullanılmaktadır. Bu nedenle de, vermiş oldukları hizmet, sahip oldukları doku, mesken şekilleri, planlı ve düzenli oluşlarıyla diğer yerleşmelerden ayrılırlar. Bu tür yerleşmeler çoğu kere kaplıca kültürüne uygun meskenlerden oluşur. Bunlar içerisinde moteller, bungalov tipi evler ve çadırlar en yaygın olanlarıdır.

Sivas Sıcak Çermik kaplıca yerleşmesinin en önemli özelliği de, genellikle konutlarnın çoğunluğunu, geçici yerleşilen çadırların oluşturmasıdır. Oysa, ülkemizin çeşitli yörelerinde yaygın kaplıca mesken şekli bungalov tipi evler,[9] moteller ve oteller gibi konaklama ve dinlenme tesisleridir.

Kaplıca kentleri ve yerleşmelerinin standart bir nüfusu yoktur. Tedavi maksadıyla gelinen bir yerleşme olduğu için, mevsimlik olarak çok değişken nüfus özellikleri gösterirler. Özellikle yaz sezonları ile dinlenme ve tatil sezonlarında artan nüfus,

[6] Dr. Ali İhsan BAL, **Ankara Numune Hastanesi Fizik Tedavi Birinci Klinik Şefi tarafından hazırlanan rapor,** 16.09.1991.

[7] ÜLKER, İ., **a.g.e.,** s. 219.

[8] ÜLKER, İ., **a.g.m.** s.210

[9] ÖZAV, L., 1994, **Gediz-Ilıca Termal Turizm Merkezi,** Turizm Yıllığı 94, Türkiye Kalkınma Bankası Yay.Ankara, s.238-243.

CamScanner ile tarandı

diğer mevsimlerde düşer. Bu merkezler, tedavi amacının yanında, eğlenme ve dinlenme aktivitesi bakımından da önemli yerleşmelerdir.

Sıcak Çermik sahasının yerleşim özellikleri yukarıdaki ifadeleri doğrulamaktadır. Ancak, bu yerleşmede nüfus gibi meskenler de değişkendir. Yerleşme bölgesindeki bazı meskenler sürekli, muntazam yapılı iken, bazıları çadırlar ve barakalar şeklinde geçicidir.

Kaplıca bölgesinde bulunan başlıca tesisleri oteller, lokantalar, havuzlar ve çadır yerleşmeleri oluşturmaktadır. Bunların özelliklerini kısaca açıklamayı uygun görüyoruz.

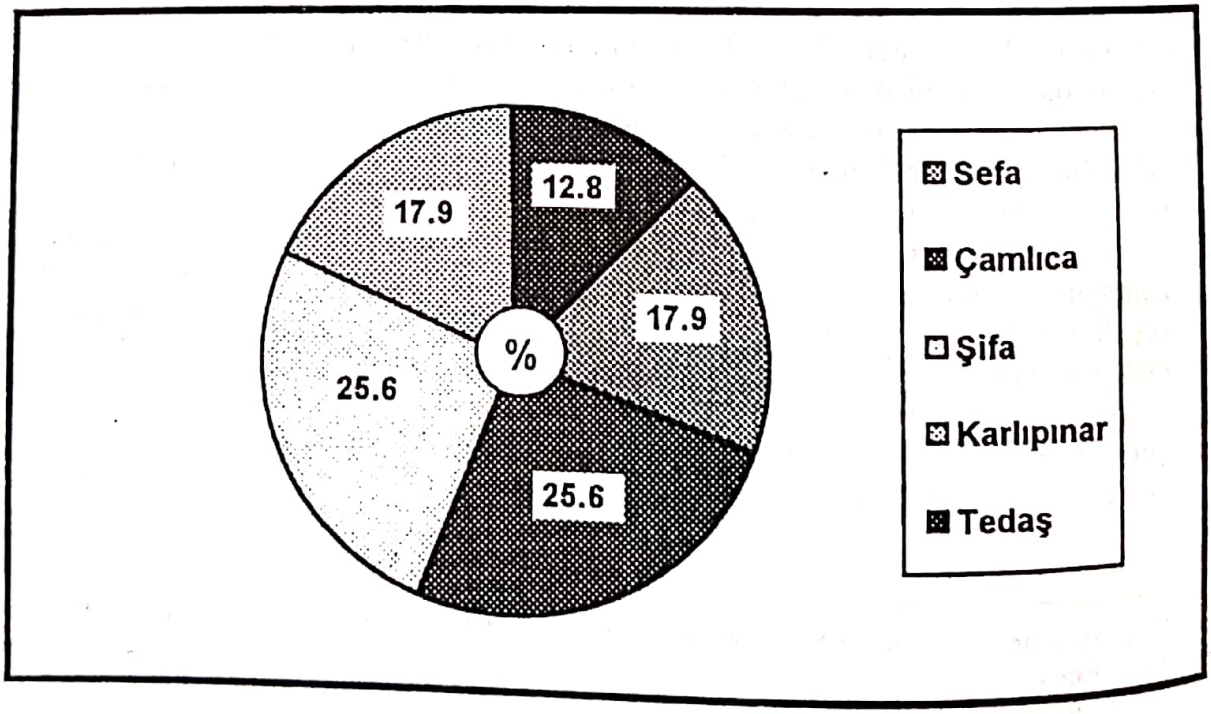
a) Oteller ve Moteller

Çermik yerleşiminde 1996 yılı yaz sezonu etütlerimize göre toplam yatak kapasitesi, 450 kadardır. Bunların en gelişmişleri Sefa, Çamlıca, Şifa ve Karlıpınar ile Tedaş çermik konaklama tesisleridir(Tablo 3, Şekil 2). Ancak bu tesisler, bölge turistik aktivitesinin tam kapasite ile çalıştırılmaları durumunda bile, % 10'undan daha azını temsil edilebilirler. Çünkü, yaz sezonunda yöreye gelen nüfusun 10 binden fazla olduğu ifade edilmektedir. Bunların ise, genellikle çadır yerleşme sakinleri olduğu bilinmektedir. Konaklama tesislerinin asıl özelliği, yaz-kış faaliyet göstermeleri nedeniyle bölgede turistik aktivitenin bütün yıla yayılmasını sağlamasıdır.

Tablo 3- Kaplıca Yöresi Konaklama Tesislerinin Kapasite Durumu(1996).

Tesis Adı	Oda Sayısı	% si	Yatak Kapasitesi	Yatak % si
Sefa	28	17.9	80	17.8
Çamlıca	40	25.6	120	26.7
Şifâ	40	25.6	120	26.6
Karlıpınar	28	17.9	80	17.8
Tedaş	20	12.8	50	11.1
Toplam	**156**	**100.0**	**450**	**100.0**

Toplam : Gözlemlerimiz sırasındaki mülakatlarımızdan.

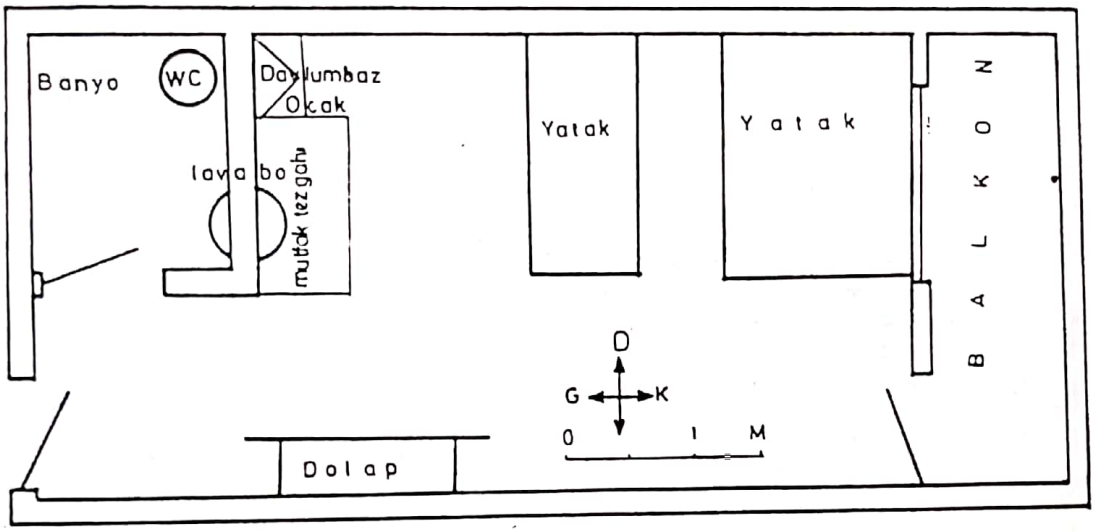

Şekil 2. Kaplıca Yöresindeki Konaklama Tesislerinin Oda ve Yatak Kapasitelerinin Tesislere Göre Dağılışı(1996).

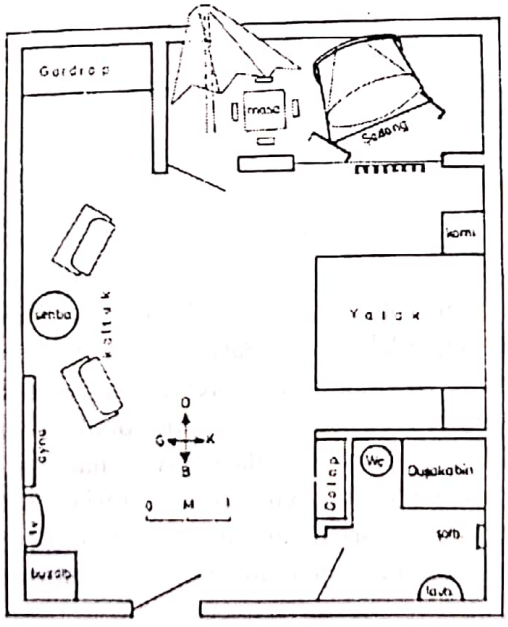
CamScanner ile tarandı

Tesisler Sivas Belediyesi tarafından işletilmektedir. Tesisler, genellikle haftalık, 15 günlük ve aylık gelen ziyaretçilerin konakladığı ve gecelediği mekanlardır. Nisbeten modern inşaa edilmiş konaklama tesisleri olmalarına rağmen, yine de bazı donanım eksiklikleri vardır. Mefruşat yenilenmesi ve iyileştirilmeleri ile iyi hizmet verilmesi açısından kolayca giderilebilecek eksiklikler, bölgenin hakettiği önemi kazanamamasına sebep olmaktadır. Böyle olmakla birlikte yeni kurulan tesislerde bu tür problemlerin giderildiği dikkati çekmektedir(Şekil 3).

Tesislerin bir diğer özelliği de otel odalarında küvet, duş gibi termal kaynak imkanlarının olmayışı ve sadece geceleme ihtiyacını karşılamalarıdır. Tesisler içerisinde, lokanta, çay ocağı gibi bölümlerin oluşturulmamış olması veya işletilmemesi de, diğer bir önemli sorundur. Oysa, çok az bir masrafla okuma salonu, kütüphane ve oyun salonları oluşturulabilir.

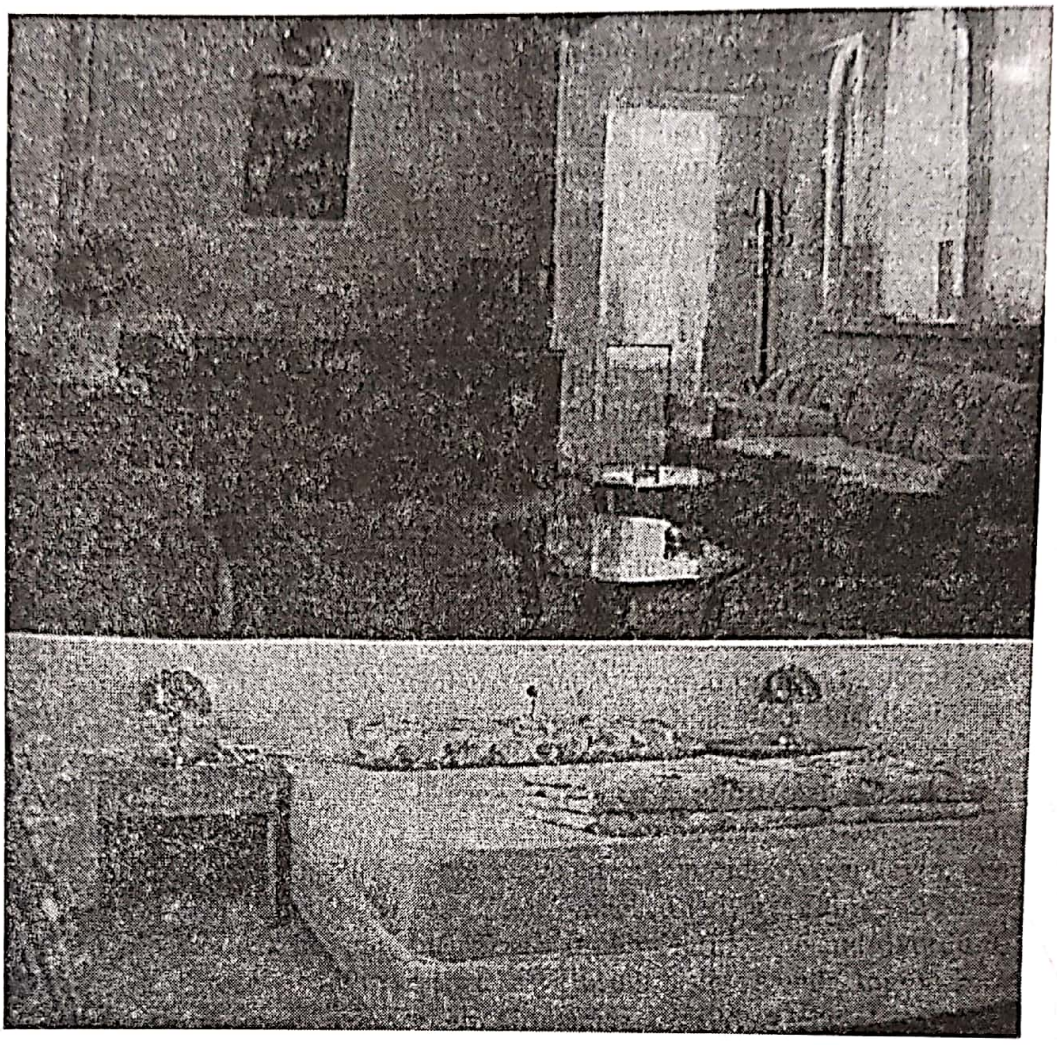

Şekil 3. Çamlıca Otelinde Bir Oda Planı.

Şekil 4. Tedaş Termal Tesislerinde Bir Oda Planı.

CamScanner ile tarandı

Fotoğraf 3. Tedaş Termal Tesislerinin iç mekanlarından görüntüler.

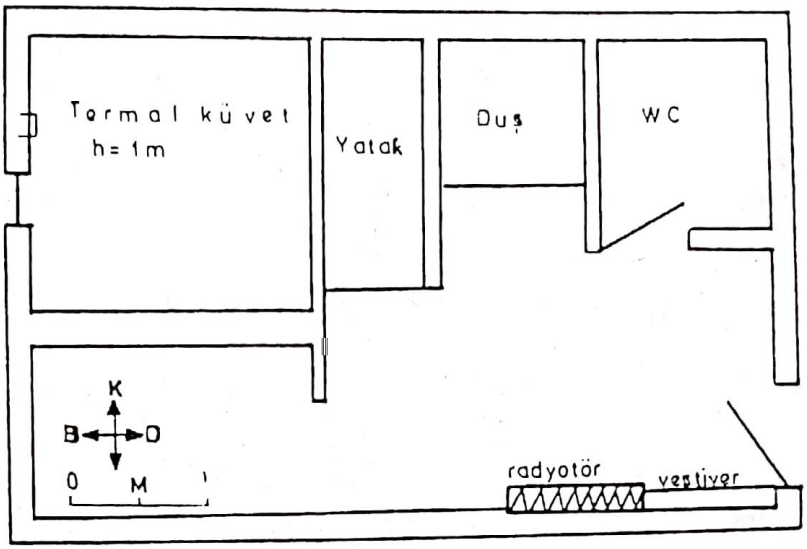
Tesislerin geliştirilmesinin gecikmesinin temel nedenlerinden birini de, günübirlik yararlanmanın yaygın oluşuyla birlikte, çadırlarda kalma şeklinde 100 yıldan fazla süredir yaşanan geleneksel yerleşme tarzı oluşturur..

Moteller içerisinde Tedaş Çermik Tesisleri, en yeni ve lüks donanımıyla dikkati çeker. Yatak kapasitesi(50) ve oda sayısı(20) bakımından kapasitesi az olmasına rağmen, en çok ilgi çeken bu tesis, 1996 yılı temmuzunda faaliyete geçmiştir(Şekil 4, Fotoğraf 3). Tedaş gibi önemli bir kamu kuruluşuna ait olan tesisler, daha çok kendi personelinin yararlanması amacıyla yapılmıştır. Çevre nüfusunun yararlanımına da açık olan motel, donanım bakımından oldukça yeterlidir.

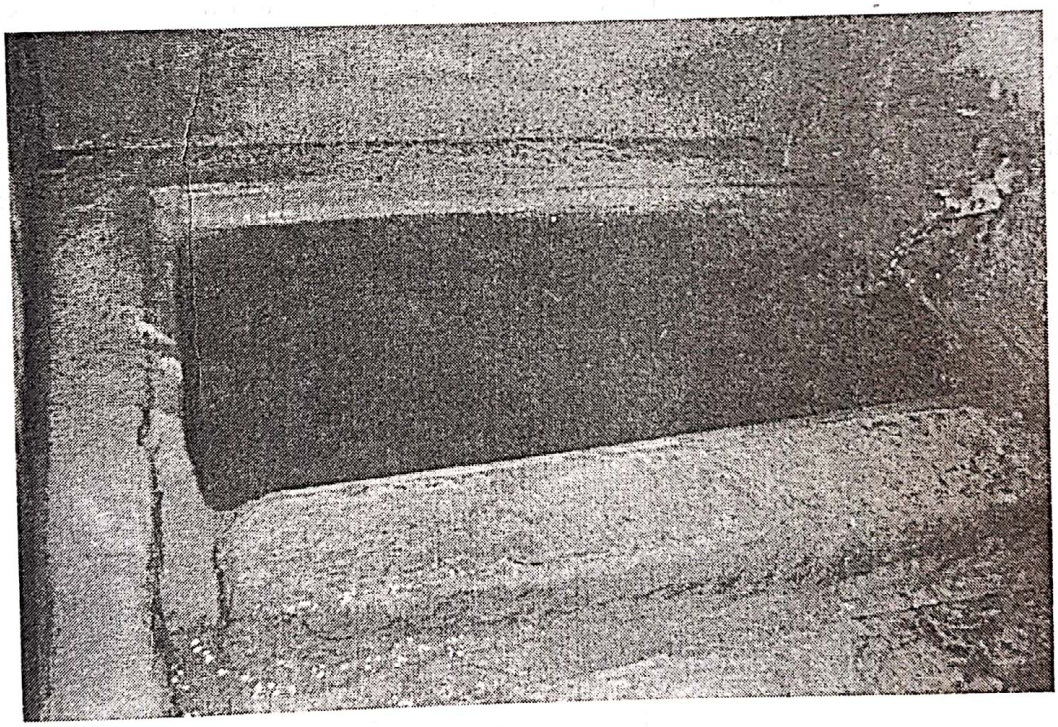
Odalar, televizyon, buzdolabı, koltukları, şofben-duş sistemi, portatif çamaşır askısı, balkonda güneşlik ve şezlong gibi ziyaretçilerin her türlü ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmiştir. Ancak bu tesiste de, odalara termal sular dağıtılmamıştır. Eski tesislerde olduğu gibi burada da tedavi amacıyla duş ve küvet şeklindeki otelin alt katında bulunan küçük havuzlardan yararlanılır(Şekil 5, Fotoğraf 4,5). Lokantası, büfesi, kafetarya, oturma salonu ve telefon ankesörü gibi donanımlarıyla oldukça rahat bir dinlenme mekanı olan tesislerin, faaliyete geçmesinden kısa bir

CamScanner ile tarandı

süre sonra doluluk oranı % 100'e erişmişti.[10] Tesislerde ağustos 1996 fiyatlarıyla iki kişilik odalarda konaklama ücreti, kahvaltı, öğle ve akşam yemeği dahil, tam pansiyon olarak günlük 2.400.000 TL. kadardı.

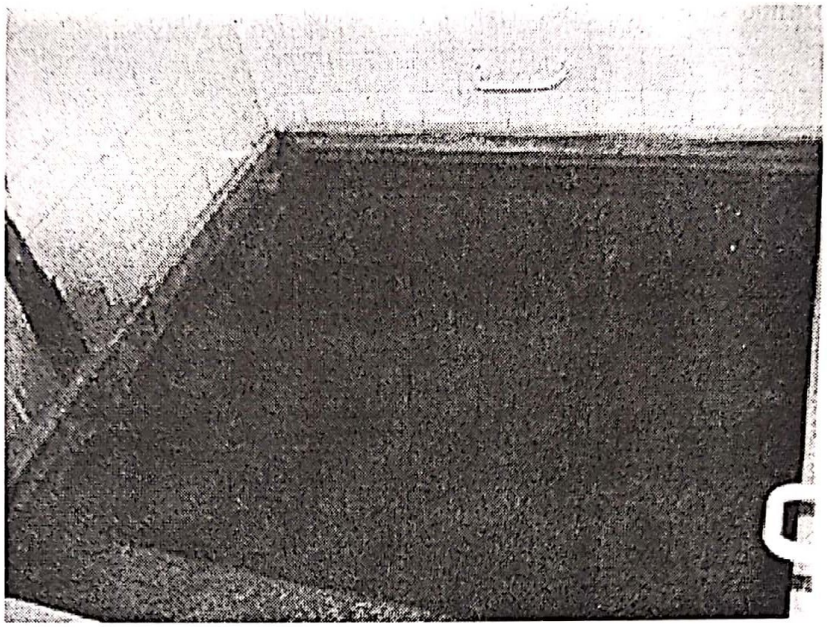
Şekil 5. Tedaş Termal Tesislerinde Özel Banyolara Ait Bir Plan

Fotoğraf 4. Çamlıca kaplıcalarında özel banyolardan bir görünüş.

[10] Temmuz 1996'da hizmete giren tesislerde 12.8.1996'daki gözlemlerimizde doluluk oranı % 90'ı bulmuştur.

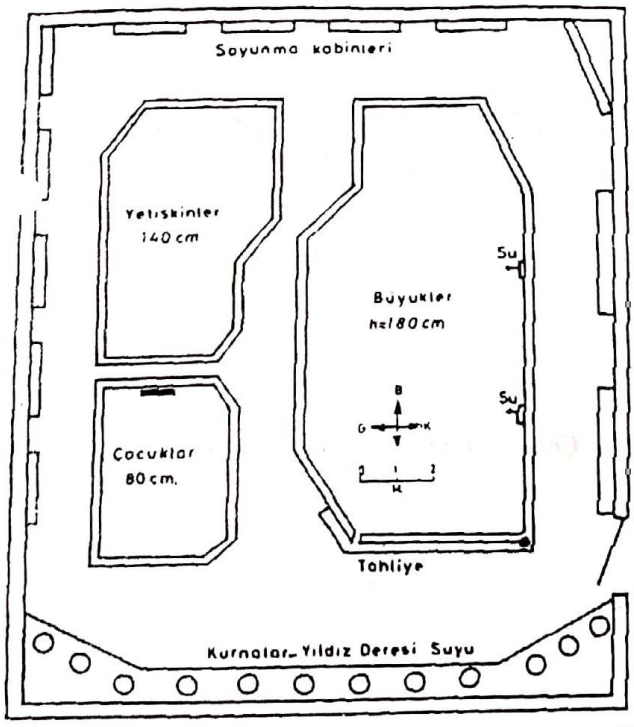
CamScanner ile tarandı

Fotoğraf 5. Tedaş Termal tesisindeki özel banyolardan bir görünüş.

b) Havuzlar ve Banyolar

Kaplıca bölgesinde ikisi kapalı, ikisi de açık olmak üzere dört havuz vardır. Kadın ve erkeklere birer kapalı, birer açık havuz hizmet eder. Havuzlar için 1996 yazında günlük 5000 kadar bilet kesildiği, hafta sonları ise bu sayının daha da yükseldiği tesbit edilmiştir. Kapalı havuzlar üç bölüme ayrılmış olup, çocuklar, gençler ve yetişkinlere hizmet vermektedir. Bölümleme boyutlar bakımından olduğu gibi derinliğe de önem verilerek yapılmıştır(Şekil 6). Küçüklerin girdiği havuz 80 cm, gençlerin girdiği havuz 140 cm. ve büyüklerin girdiği havuz 180 cm. derinliktedir. Havuzlara gelen su sürekli aktığı için, su devamlı yenilenmektedir.

Şekil 6. Kapalı Havuzun Planı.

CamScanner ile tarandı

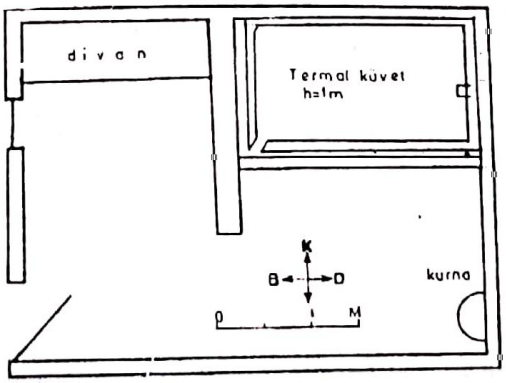
Havuzlara girmeden önce ve çıktıktan sonra durulanmak için, Yıldız ırmağından bölgeye taşınan sulardan yararlanılmaktadır. Bu maksatla havuz kenarlarında 12 kadar kurma sistemi oluşturulmuştur. Ziyaretçilerin oturması için banklar ile soyunma kabinleri havuzun kenarında bulunmaktadır. Kapalı kabinin olmadığı havuzda soyunma mekanları son derece ilkel donanımlıdır.

Açık havuzlar, kapalı havuza göre daha basit inşa edilmiştir. Tek bir havuzdan ibaret olup, 15x10 m. boyutlarında ve 140 cm. derinliğindedir. Soyunma mekanları ve dinlenme mekanları da açıkta ve ilkeldir(Fotoğraf 6).

Fotoğraf 6. Açık havuzdan bir görünüş.

Hususi banyolar genellikle otellerin alt katlarında yer almaktadır. Toplam 86 adet özel banyo sabah saat 04.oo'ten gece 24.oo'e kadar yaklaşık 20 saat hizmete açıktır. Ortalama 15 saat çalıştığı hesabıyla banyolardan 200x15=3 000 kişinin yararlandığı anlaşılmaktadır. Ancak her saat için bir kişi hesabıyla bulduğumuz bu değer beş katına kadar çıkabilmektedir. Yetkililerce kabinlere bazen 10 kişiye kadar girildiği ifade edilmiştir (Şekil 7, Fotoğraf 4). Özel banyolarda duş sistemi olmayıp, durulanmak için kurnadan yararlanılır. Küvet 200x120 cm. ebatındadır.

Şekil 7. Çamlıca Otelinin Ozel Banyolarına Ait Bir Plan.

CamScanner ile tarandı

Tedaş'a ait motelde de özel banyolar otelin alt katında tesis edilmiştir. Termal küvet nisbeten genişçe olup, 250x205 cm. ölçüsündedir. Duvarları fayans ve havuzu mermer olup, diğerlerine göre daha iyi durumdadır. Duş kabini, tuvaleti, kaloriferi, vestiyeri ve tekli istirahat yatağı mevcuttur(Şekil 5, Fotoğraf 5).

c) Park - Yeşilalanlar ve Diğer Tesisler:

Çermik yerleşme alanında, az çok peyzaj mimarîsi esaslarına göre düzenlenmiş park ve bahçeler ile yeşil alanlar bulunmaktadır. Belediye tarafından oluşturulan park, iki bölüme ayrılmış, aileler ve bireysel ziyaretçiler için ayrı mekânlar oluşturulmuştur. Piknik yeri olarak da kullanılan parkta, bu amaca yönelik çeşme ve gölgelikler yapılmıştır(Fotoğraf 7)

Yöre, çevrede kolayca yetişen kavak, söğüt, iğde, çam ve meyve türü ağaçlarla yeşillendirilmiş, aynı anda 1 000'den fazla kişinin yararlanacağı açık ve ferah bir yeşil alan haline getirilmiştir. Ancak, yoğun bir kullanıma sahne olduğu için kirlenmenin oldukça fazla olduğu park, ziyaretçilerce gerektiğinden fazla ilgi görmesine rağmen ihtimam görememektedir.

Fotoğraf 7. Kaplıca bölgesindeki piknik alanı ve parktan bir görünüş.

Fotoğraf 8. Kaplıca bögesindeki serbest ticaret işyerlerinden bir görünüş.

CamScanner ile tarandı

Otellerin bahçe düzenlemeleri ile araç parklarının da nisbeten derli toplu olduğu yörede, çam koruluğu ile Yıldız ırmağı boylarındaki yeşil alanlar da, ziyaretçilere önemli ferah mekanlar sunabilmektedir.

Bunların dışında tesislerin bünyesinde aynı anda 50-100 kişiye hizmet verebilecek lokantalar, çay bahçeleri ve çay ocakları oluşturulmuştur. Bu tesisler kadar kapasiteli olmasa da özel kişilerce işletilen kahvehane, lokanta, kasap, ekmek fabrikası ile sezon boyunca açık olan hamam panayırı (pazarı) oldukça canlı ticarethaneleri oluşturmaktadır. Bu tesisler sezon boyunca yerleşik 10 000-15 000 ile günübirlikçi 2 500-3 000 kişiye hizmet verebilecek kapasiteli işyerleridir(Fotoğraf 8).

Çermik bölgesi asayişini düzenlemek maksadıyla Çermik Jandarma Bölüğü (10 kişi er ve 3 erbaş) bulunmaktadır. Çermik tesisleri içerisinde bulunan zarif mimarisi ve geniş iç hacmiyle çermik nüfusunun büyüklüğünü gösteren camii ise, yörenin önemli bir unsurudur.

Gözlemlerimiz sırasında en çok ilgimizi çeken kültürel olay da, Kültür Bakanlığı Sivas İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü gezici kütüphanesine öğrenci ziyaretçiler tarafından oldukça büyük bir ilgi gösterilmesiydi(Fotoğraf 9). İlgililer bu amaçla Kütüphaneden her gün en az 8-10 öğrencinin yararlandığını ifade etmişlerdir. Bu gerçek de gösteriyor ki, bir yörenin önemli bir turistik çekim merkezi olması için sadece doğal güzellikler yetmemekte, bunun yanında ayrıntılı sosyal ve kültürel unsurların da tesislere eklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle tesisler bölgesinde sürekli bir okuma salonu ve kütüphane oluşturulmalıdır. Otel ve motellerde okuma, dinlenme salonlarına günlük gazete ve mecmua akışı sağlanmalıdır.

Tarım Müdürlüğü'nün yaklaşık 1,5 dönümlük(5 adet) sera uygulaması da, tüm kaplıca bölgelerinin standart elemanlarından biri olarak bu kaplıca bölgesinde de yerini almıştır. Kaplıca kaynaklarının bu açıdan da önemli bir potansiyeli vardır.

d) Sağlık Tesisleri ve Termal Tedavi

Çermik tesisleri içerisinde, sağlık ocağı bulunmaktadır. Sivas Belediyesi Sağlık Müdürlüğü doktorları dönerli olarak gelip görev yapmaktadır. Çermiğe ait ve fizyoterapi istasyonu gibi görev yapması beklenen istasyon, 1 pratisyen doktor ile 1 hemşire tarafından yaklaşık 10 000'i aşkın bir nüfusa hizmet vermektedir. Daha çok yaralanma ve yaz ishalleri gibi poliklinik hizmetler verilmektedir.

Kaplıcaya gelenler kulaktan dolma bilgilerle tedavi olmaya çalışmaktadırlar Bu konuda sağlık ekibinden herhangi bir kür yöntemi veya tavsiye alınmamaktadır. Dolayısıyla kaplıca tedavi edici özelliğine yeterince ulaşamamaktadır. Oysa, kaplıca sularının romatoid artrit, osteoartrit, disk hernileri, mekanik bel ağrıları, sıcak etkisiyle ürine sistemde meydana gelen taş hastalıkları, eklem rahatsızlıkları (akut dönem haricinde) ve bazı cilt hastalıklarında tedavi edici özelliğe sahip olduğu bilinmektedir.

Kaplıcalardan yararlanma şekli, açık ve kapalı havuzlar ile kapalı özel küvetli odalardan sağlanmaktadır. Günlük yararlanan sayısının 7 000'i aştığı tesislerde, kaplıca kapasitesinin daha yüksek olduğu(63 960 kişi/gün), ancak tesis yetersizliğinden bu yüksek potansiyel kullanılamamaktadır. Kuşkusuz bu sorun, konaklama şekli, tesis yetersizliği ile tanıtım eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

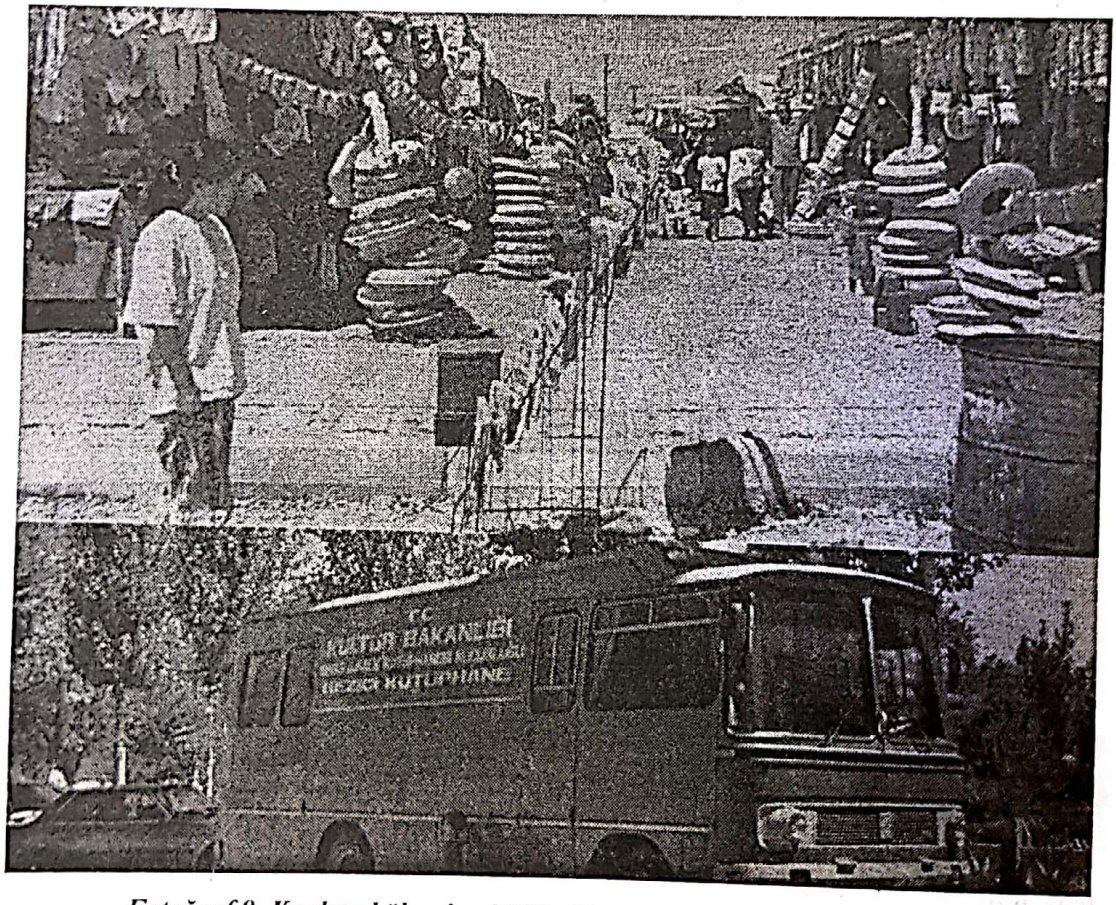
Sağlık şartları yönünden kaplıcalarda havuzlara girerken zorunlu duş sisteminin olmaması, filtre sisteminin oluşturulmaması gibi nedenlerle şifa kaynağı merkezden bazen de, beklenmedik enfeksiyonlarla, mantar gibi cilt hastalıklarının kapılmasına neden olunmaktadır. Aynı şikayetlerin 90 yıl öncesinde yayınlanan salnamelerde de

CamScanner ile tarandı

zikredilmesi, ülkemizde kaplıca tedavisi ve kürlerine ne kadar ilgisiz kalındığının açık bir göstergesidir.[11]

e- Geçici Çadır Yerleşmesi

Çadır bir mesken biçimi olarak bilinmektedir. Seyyar veya göçebe evler olarak nitelendirilerek, ekonomik faaliyet sahalarının değişmesine paralel olarak yer değiştiren, çoğunlukla yün, keçi kılı ve deve tüyünden dokunan keçeden oluşan uzun bir geçmişi olan mesken şekli olarak tanımlanmaktadır[12]. Günümüzde hayvancılıkla uğraşan Ege ve Akdeniz Bölgesi çiftçileri[13] tarafından kullanılan bu çadır meskenler, daha çok kısa sürede yerleşimler oluşturmak, afetzede, askeri harekatlar ile savaş sığınmacılarının barınak temini gibi amaçları için kullanılmaktadır. Ancak, çadırların günümüzde büyük önem kazandığı yeni kullanım alanları dağ spor kampları ve turizm gibi uğraşılarıdır. Bu tür kullanışlar o kadar yaygındır ki, bazen küçük çadır yerleşim birimlerinin, hatta kentlerinin doğmasına bile yol açmaktadır.

Fotoğraf 9. Kaplıca bölgesine kültür hizmeti sunmak üzere gönderilen Sivas İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü Gezici Kütüphanesi ve seyyar satıcıların oluşturduğu hamam pazarı.

[11] Sağlık Ocağı hekimi Dr.Gökhan Akdağ'ın ifadesi, 1307 tarihli Sivas Vilayeti Salnamesi, s.180.

[12] TANOĞLU, A., **1966, Nüfus ve Yerleşme.** İstanbul Üniv. Yay. No: 1183, Edebiyat Fak. Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı No: 45, İstanbul, s. 207-208.

[13] GÖNEY, S., 1975, **Büyük Menderes Bölgesi,** İstanbul Üniv. Yay. No: 1895, Coğrafya Enstitüsü Yay.No: 79, İstanbul s.370-373.
ÖZEY, R., 1987, Olukbaşı, Kızılca ve Dutağaç Köylerinde Kıl Çadır Dokumacılığı. **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi,** Sayı: 49(Ağustos 87), İstanbul, s. 174-175.

CamScanner ile tarandı

Fotoğraf 10. Dört mahalleden oluşan çadır yerleşim alanında, Sefa mahallesi ve konutlarından bir görünüş.

İşte, bu çalışmamızın özgün yönlerinden birini, bu güzel kaplıca yöresindeki yerleşme şekli oluşturmaktadır. Gerçekten de, Sivas Çermik yerleşimi sabit 30-40 kadar meskeni (otel, lokanta, havuz, camii v.s.) 1 000-1 500 arasında değişen mevsimlik çadır meskenlerinden oluşan ilgi çekici bir yerleşme şeklidir.

Daha çok, uzun süreli ziyaretçilerin oluşturduğu bu yerleşmenin sakinlerini Sivas başta olmak üzere Adana, Tokat, Malatya ve Kayseri gibi nisbeten yakın yörelerden gelen aileler oluşturmaktadır.

Dolayısıyla Sivas Sıcak Çermik yöresi yerleşmesini biri devamlı, biri geçici iki gruba ayırararak incelemek gerekmektedir. Daimi yerleşmeyi oluşturan mesken gruplarının az önceki başlıklarla yeterince tanıtıldığı kanaatindeyiz. Asıl konunun ilgi odağını, geçici yerleşme, yani çadır yerleşme oluşturmaktadır.

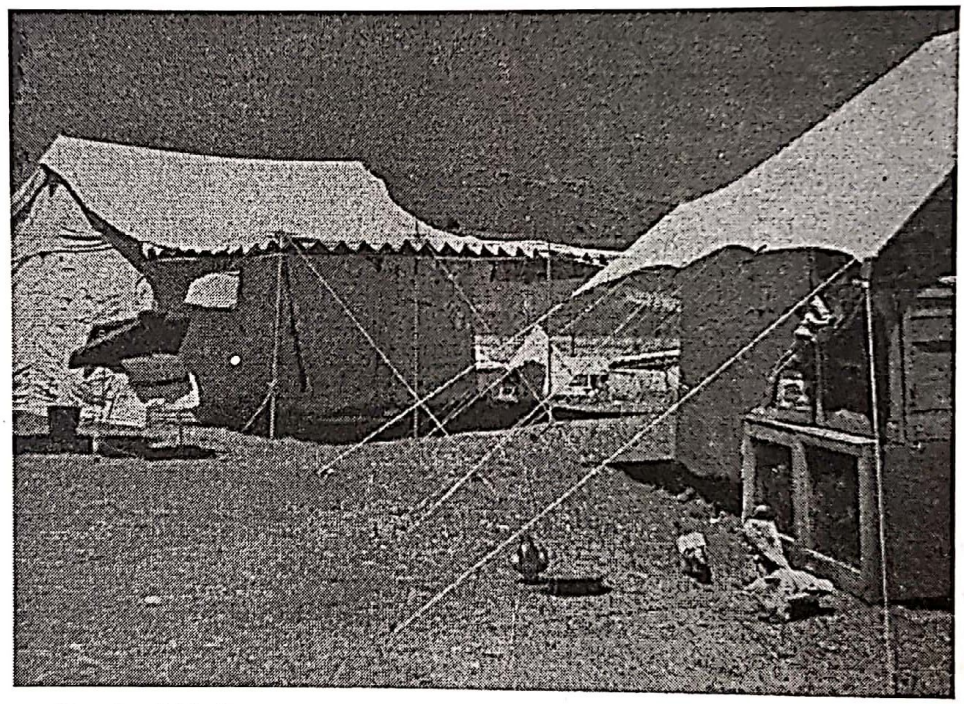
Çadır yerleşmesi dört büyük yerleşme(yapı) adasına ayrılmıştır. Bu nedenle de belirgin bir mahalle sistemi doğmuştur. Sefa, Çamlıca, Karlıpınar ve Şifa mahalleleri yerleşmeyi oluşturmaktadır(Fotoğraf 10). Ancak, çermik yönetimsel olarak Sivas Belediyesi'nin tayin ettiği bir müdürlükçe yönetilmektedir. Düzenlemeler, tedbirler ve yaptırımlar müdürlüğün denetimindedir. Çadır yerlerinin kiraya verilmesi, çadır kiralanması gibi hizmetler de müdürlükçe yürütülmektedir. Örneğin 1996 yazında bir çadır alanının günlük kira bedeli 75.000-100.000 TL idi. Her ne kadar yerleşme mahallelere ayrılmışsa da, herhangi bir mahalli yönetim(muhtarlık v.s.) söz konusu değildir. Yine bölgenin güvenliği daha önce de belirtildiği gibi jandarma bölük komutanlığınca sağlanmaktadır.

Yerleşmenin nüfus bakımından kış ve yaz mevsimlerinde oldukça değişken olduğu dikkati çeker. Yaz mevsiminde hafta sonları 15.000'e kadar yükselen nüfus, hafta içerisinde 10.000-12.000 kadardır. Kış mevsiminde ise, otel, lokanta ve diğer tesislerin personelinden başka devamlı ikamet söz konusu olmazken, daha çok Çamlıca Oteli ve Tedaş Termal Dinlenme tesislerinin kesintisiz hizmet verdiği, diğerlerinin

CamScanner ile tarandı

kapatıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla kış mevsiminde çermik 50-100 kadar sürekli kalanlar ile bu kadar da, günübirlikçi çermik nüfusunu ve aktivitesini temsil eder.

Yerleşmede, ekonomik açıdan da belirgin bir canlılık gözlenmektedir. Sivas merkezine 30 km. kadar uzakta yer alması nedeniyle çermik ticarethanelerinden gerekli olan ihtiyaçları temin etmek mümkündür. Otel ve motellerin büfe ve kantinlerinden başka, market zenginliğinde bakkalı, lokantası, kahvehanesi ve fırınıyla yöre sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak kapasitededir. Ayrıca, gelenler uzun süreler için geldiği için beraberlerinde bir evin ihtiyacını teşkil edecek gıda ve giyecek malzemelerini de getirmektedirler. Ekmek ve yemeklerini çoğunlukla kendi meskenlerinde hazırlanmaktadırlar. Hatta, kalınmanın süresiyle bağlantılı olarak, çadır yerleşmesine getirilen kümes hayvanı bile tesbit edilmiştir(Fotoğraf 11). Ticarethanelerde yazın giyecek yiyecek ve içecek cinsinden ihtiyaç maddelerinin oldukça çeşitlendiği, kışın ise bu çeşitliliğin zayıfladığı görülür. Örneğin sezon boyunca (Mayıs 15-Eylül 15) gazete ve dergilerin hepsi getirilir. Kışın bu hizmet verilmez.

Fotoğraf 11. Çadır meskenlerden bir görünüş. Meskenlerde tandır ve kümes gibi eklentiler dikkat çekmektedir.

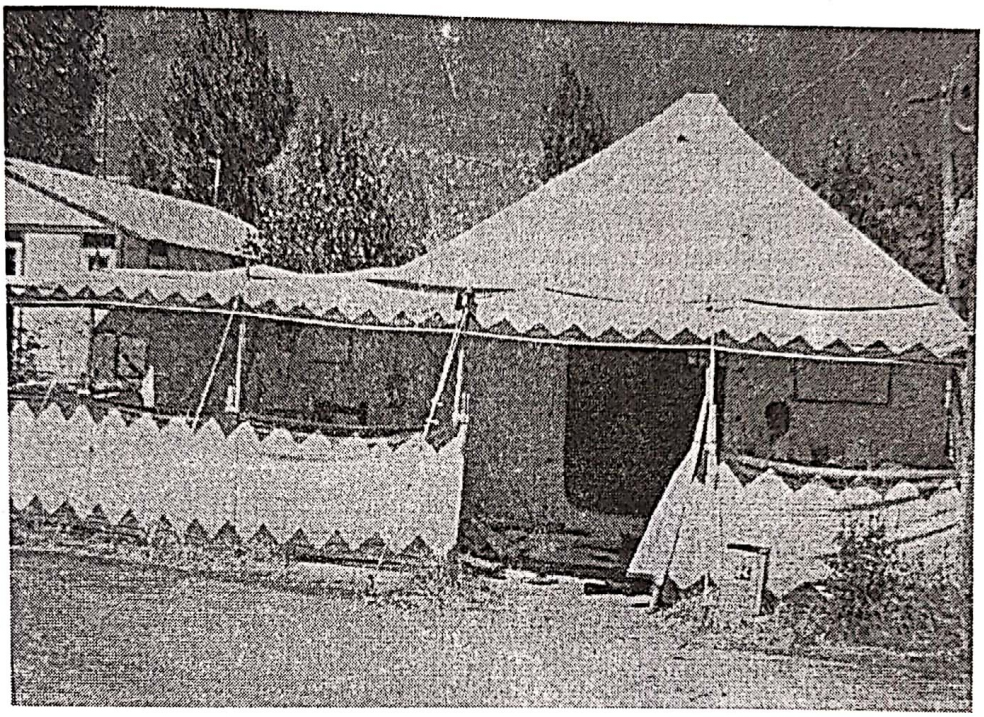
Çadır yerleşmeyi (kent de denilebilir), adından anlaşılacağı üzere çadır meskenler oluşturmaktadır. Çadırların haziran ayından itibaren kurulmaya başlamasıyla yerleşme halini alan çermik, çadırların ağustos-eylül aylarında sökülmesiyle tarlalara ve otlaklara dahil olur.

Yerleşmeyi oluşturan çadır evler, kaplıca yöresinden kolayca temin edilmektedir. Genellikle, hem sayfiyeye gelen ve hem de burada çadır imalatçısı ustalar tarafından hazırlanmaktadır. Böylece, yörede fark edilmeyen önemli bir çadır ticareti de söz konusudur. Genellikle kaput bezinden imal edilen çadırlar, beyaz görüntüleriyle uzaktan haz ve heyecan verici bir manzara oluştururlar(Fotoğraf 1). Çadır meskenlerde tam bir standart söz konusu olmamakla beraber, meskenler genellikle 4.5 m.x4.5 m. ölçülerindedir. Çadırlar, oturma, yatma mekanları ile balkonu ve mutfağı olan konutlardır. Oturma odası bölümünde oldukça yükselmekte(4 m. kadar), duvarlarda ise nisbeten alçalmaktadır(2.5 m. kadar). Uygun ölçülerle pencereleri

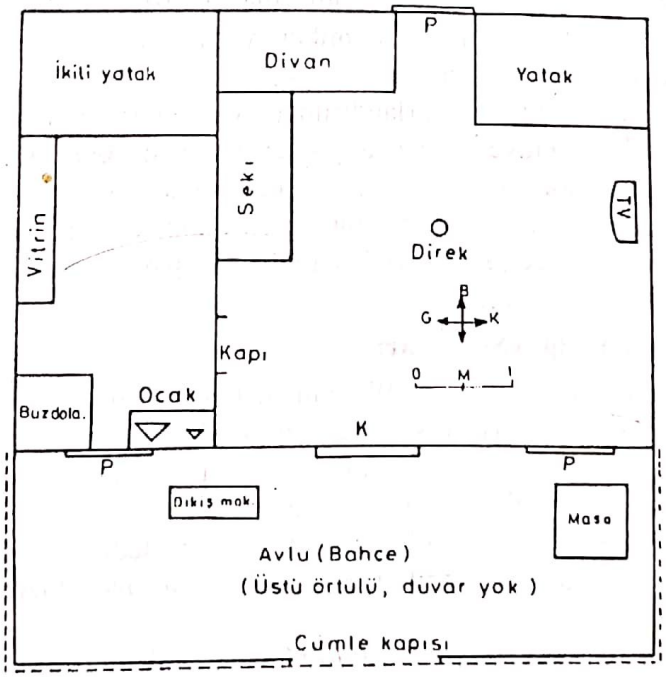
CamScanner ile tarandı

(60x60 cm.), normal boyutta da cümle kapısı (100x180 cm.) ile odalar arasında kapısı bulunan çadırın dört tarafa penceresi bulunmaktadır. Çadır, ortadan dikilen güçlü bir direk ve kenarlara sabitlenen gergi ipleri ile ayakta durmaktadır.

Çadır meskenlerin arasında, daha muntazam olan ve suntadan imal edilmiş prefabrik baraka meskenler de yer almaktadır. Ancak, çadır meskenler kadar yaygın değildir(Şekil 8, Fotoğraf 12).

Fotoğraf 12. Prefabrik evlerle çadır meskenler iç içe kurulmuştur. Önde görülen çadır mesken, aynı zamanda çadır imalatı da yapan Ali Rıza UZUNALP'e aittir.

Şekil 8. Çadır Meskenlerden Birine Ait İç Donanım Planı.

CamScanner ile tarandı

SONUÇ, SORUNLAR ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yerleşmelerin kurulması ve gelişmesi, değişik doğal ve beşerî çevre faktörlerinin denetiminde cereyan eder. Sivas Sıcak Çermik yerleşmesi, bunlardan termal kaynakların ortaya çıkardığı tipik bir kaplıca yerleşmesidir. Yerleşme, sürekli ve geçici iki üniteden, başka ifadelerle yazlık ve kışlık iki yerleşme şekline, büyüklüğüne ve fonksiyonlarına sahiptir. Çermik, İç Anadolu bozkırının seyrek yerleşme ve eğlenme-dinlenme mekanlarından önemli birini oluşturmaktadır.

Yaklaşık olarak 100 yıldan fazla bir geçmişe sahip yerleşme ve banyo kültürü ile termal tedavi merkezlerimizden birini oluşturan yerleşmede pek çok sorun da, bu zamana kadar dura gelmiştir. Oysa, sıcak çermik, özellikle ülkemizde yakın çevresine ve orta düzeydeki dar gelirli ailelerin konaklama, şifa bulma, eğlenme, dinlenme ihtiyaçlarını giderebileceği sayılı yörelerimizden biridir. Sivas, Yozgat, Tokat, Kayseri, Malatya gibi büyük merkezlere yakınlık, uygun ulaşım koşulları ile banyo ve tedavi kapasitesinin yüksekliği nedeniyle büyük öneme ve avantajlara sahiptir.

Yaptığımız gözlemler ile çermik sakinlerinden aldığımız bilgilere göre çermik yöresinin, bugün de pek çok sorunu bulunmaktadır. Ana hatlarıyla belirlemeye gayret ettiğimiz sorunlar ve çözüm önerilerini şu başlıklar altında toplamak mümkündür.

a. Çadır Yerleşmesiyle İlgili Sorunlar:

1-Yerleşmeye asıl özelliğini kazandıran, çadır kurma geleneğidir. Bu nedenle çadırların kurulacağı alanlarda mevcut alt yapı problemlerinin çözülmesi gerekmektedir. Elektriğin her çadıra dağıtıldığı yerleşmede, çadırların hepsine su şebekesinin ve kanalizasyon şebekesinin de bağlanması pek çok çevresel sorunu ortadan kaldırabilecektir.

2- Yeşil alanlar açısından bir vaha görünümü kazanan yerleşmede, yeşil alanlardan yoksun tek ortam çadırlar bölgesidir. Bu nedenle de, yaz mevsimi boyunca kuraklığın da tesiriyle toz savrulması ve toz kirliliği söz konusudur. Çadırların kurulacağı bölgenin çimlendirilmesi, ağaçlandırılması çalışmalarına başlanmalı, her aileye ayrılacak çadır alanı çevresinde bir miktar yeşil alan düşünülmelidir. Bu nedenle, yeni bir planlamaya ihtiyaç vardır.

3-Çadır yerleşim bölgesi sınırlandırılmalı, çevre tarım arazileri ile belirgin bir sınır oluşturulmalıdır. Güvenlik ve asayiş açısından da buna ihtiyaç vardır. Çermik alanı giriş ve çıkışı kontrol edilebilen bir kampüs haline getirilebilir.

4- Çadır yerleşmesinde benzer sabit standart donanımlı bungalov evler bölgesi de oluşturulmalıdır. Böylece kısa süreli (haftalık, iki haftalık ve aylık) yararlanımın da teşvik edilmesi sağlanabilir.

b. Kaplıcalarla ilgili Sorunlar:

1- Kaplıcalar amaca uygun kullanılmamaktadır. Bu nedenle de, şifalı sulardan beklenen yararlanma yeterince sağlanamamaktadır. Bu amaçla, kaplıca tedavisi uzman hekim ve fizyoterapistler gözetiminde amaca uygun şekilde yaptırılmalıdır.

2- Kaplıca tesislerinin çevre sorunlarına yol açmayacak şekilde düzenlenmiş park, bahçe ve donanıma sahip olduğu dikkat çekmektedir. Ancak, hizmet ve servisin daha iyi verilebilmesi için, eğitilmiş iş gücü çalıştırılmalı, hizmetin ve motel donanımının artırılması gerekmektedir.

3- Sosyal tesislerin çok amaçlı düzenlenmesi, okuma salonları-kütüphaneler oluşturulmalı, spor ve oyun salonları(masa tenisi, bilardo, cimnastik, basketbol, hentbol v.s.) ile açık spor tesisleri oluşturulmalıdır. Çim saha, halı saha gibi futbol saha-

CamScanner ile tarandı

ları ile basketbol voleybol sahaları oluşturulmalıdır. Sakin yürüme, spor parkurları ile tenis kortu gibi tesisler oluşturularak, böylece kaplıca tedavisine ihtiyacı olmayan, tatil maksadıyla gelen nüfusa da boş zamanları değerlendirmek için, en iyi şekilde imkan sunacak değişik ortamlar sağlanmalıdır.

4- Kaplıcalara gelen ziyaretçilere kaplıcalar hakkında bilgi verilmeli, hangi şartlarda ne şekilde yararlanmanın daha verimli olacağı benimsetilmelidir. Bu yapılmadığı taktirde kaplıcalar şifalı su olmayıp, sadece sıcak su banyosu olarak önem taşıyacaktır.

5- Özellikle kaplıcalardan yararlanan ziyaretçiler hastalıklarına göre tasnif edilmiş kür merkezlerine veya tesislerine alınarak, bulaşıcı hastalıkların en aza indirilmesine gayret edilmelidir. Havuzlara herkesin serbestçe girmesine izin verilmemelidir. En azından cilt hastalıklarının tedavi edildiği havuz ve banyolar ile romatizmaların tedavi edildiği ortamlar ayırt edilmelidir.

6- Havuzlar ve özel kabinlerin temizliğine özen gösterilmelidir.

7- Kaplıca suyu kaynağının debisinin izin verdiği ölçüde motellerde odalara sıcak su sistemin getirilmesi, odalarda termal küvetlerin inşası ile kaplıcalardan yararlanan sayısının artması sağlanabilir.

c. İşletmecilikle İlgili Sorunlar:

1- Tesisler, Belediyenin standart işletmecilik mantalitesinden kurtarılmalı, hizmetler özelleştirilerek, hizmette rekabet ilkesi benimsenmelidir.

2- Tesislerde mümkün olduğu kadar yetişmiş personel çalıştırılmasına önem verilmelidir.

3- Tesislerde verilen ve verilebilecek hizmetler ile karşılığı ödemeler, bir broşürde yazılı olarak ziyaretçilere sunulmalıdır.

e. Tanıtımla İlgili Sorunlar:

1- Tesislerin tanıtımına yönelik festival, panayır, kaplıca haftası gibi tanıtıcı etkinlikler düzenlenerek çermiklere yönelik ilgi artırılabilir.

2- Broşürler kataloglar hazırlanarak, yerel basın ve yayın organlarına verilebilir.

3- Bu anlamda karayollarının yol boyunca diktiği turistik mahal işaretinden başka tanıtıcı reklam panoları konulmalıdır.

4- Düğün, nişan, sünnet gibi törenlerin yapılabileceği bir salon oluşturularak, çevrede daha geniş kitlelere hizmet sunacak bir tesis oluşturulmalıdır. Gerçi bu anlamda mevcut otellerden kısmen yararlanabilir. Böyle bir tesis yapılırsa, yöre düğünlerinin vazgeçilmez gelin ve damat hamamları geleneği de yaşatılmış olur.

5- Reklam amacıyla özel ve TRT televizyon ve radyo kanallarında yarışmalar da kazananlara hediye edilmek üzere, video çekimleriyle birlikte birer haftalık davetiyeler gönderilmesi ilgiyi ulusal düzeyde arttırabilir.

d. Diğer Sorunlar:

1- Kaplıca yöresinin ulaşımla ilgili pek sorunu bulunmamaktadır. Ancak, yolcu yoğunluğunun olduğu dönemlerde, erken ve geç saatlerde otobüs sayısı artırılabilir.

2- Çevre temizliği açısından çöp kutusu sayısı arttırılmalı, özellikle aşırı sıcaklarda toz savrulmasını önlemek için caddelerin kısa aralıklarla sulanması gerekmektedir.

Kuşkusuz bu çalışma kaplıcaların ve çermik bölgesinin bütün özellikleri ve sorunları ile bunların çözüm önerilerini ifadeye yetmeyecektir. Bu konuda başka bilim adamları ile turizmci gibi müteşebbislerin katkılarıyla, hak ettiği öneme kavuşacaktır.

CamScanner ile tarandı

DEĞİNİLEN KAYNAKLAR

DOĞANAY, H. 1989, **Erzurumun Termal Turistik Potansiyeli,** Turizm Yıllığı, 1988-1989, Ankara, s.15-163.

ERGİN, Ç., 1992, Sıcak Çermik (Sivas-Yıldızeli) Yöresinin Jeolojisi ve Jeotermal Enerji Olanakları, Cumhuriyet Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü Jeoloji Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.

GÖNEY, S., 1975, Büyük Menderes Bölgesi, İstanbul Üniv. Yay. No: 1895, Coğrafya Enstitüsü Yay.No: 79, İstanbul.

ÖZAV, L., 1994, **Gediz-Ilıca Termal Turizm Merkezi,** Turizm Yıllığı 94, Türkiye Kalkınma Bankası Yay.Ankara, s.230-247.

ÖZEY, R., 1987, Olukbaşı, Kızılca ve Dutağaç Köylerinde Kıl Çadır Dokumacılığı. **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi,** Sayı: 49(Ağustos 87), İstanbul, s. 163-190.

TANOĞLU, A., **1966, Nüfus ve Yerleşme.** İstanbul Üniv. Yay. No: 1183, Edebiyat Fak. Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı No: 45, İstanbul.

ÜLKER, İ., 1986, **Sağlık Turizmi ve Kaplıca Sularımızın Değerlendirilmesi,** Turizm Yıllığı 1986, Ankara, s.205-222.

YASAK, İ., **1992, Sivas İli,** Seyran Yayınları Araştırma İnceleme Serisi No.1 Sivas.

CamScanner ile tarandı